

Repensant el passat com a idea de futur

Toni Gironès

Habitualment, s'utilitza el terme patrimoni arquitectònic per referir-se a aquelles construccions que se'ls hi atribueix un valor excepcional, o bé perquè il·lustren algun període de la història, o bé perquè son considerades obres mestres de l'enginy humà, i que en el seu moment, foren construïdes per encàrrec de les minories dominants. Formal, acadèmica, culte o d'autor, son alguns dels adjectius emprats per a descriure la seva procedència.

El centre històric de Vic, de gran riquesa arquitectònica i cultural, té un conjunt medieval de cabdal importància amb la Plaça Major com a element característic, a més de molts edificis d'arquitectura modernista, i d'altres elements destacats de períodes com el romànic, el gòtic o el barroc.

Però en el centre històric o fins i tot més enllà del mateix i d'aquest tipus de construccions patrimonials, altres arquitectures i configuracions urbanes se'ns mostren amb grans valors.

Arquitectures on les relacions vinculades amb l'habitabilitat i establertes entre els seus diferents elements, han estat sempre produïdes a partir de criteris funcionals, i en cap cas ni formal ni espacialment, condicionades per criteris simbòlics i compositius.

En determinats casos, aquestes son arquitectures com a resultat i conseqüència de la necessitat i de l'escassetat de recursos, i que alhora sempre han transformat l'excedent tant material com de condició de

Arquitectura local com a mapa de recursos locals

lloc, en possibilitat. Son de proximitat en quan han estat realitzades amb materials propers producte dels processos derivats de la transformació del medi, i òptimes en la seva resolució, ja que han anat emprant tècniques molt essencials, senzilles i austeres, que s'han anat perfeccionant per decantació en el temps.

En aquest sentit, val a dir que el medi o condició de lloc constitueix la matèria primera sobre la que assentar el fet d'habitar, i alhora, les construccions amb els seus espais de relació, materials i tècniques constructives, el mitjà a partir del qual realitzem aquesta adaptació al medi.

Precisament el verb habitar com a verdader sentit de l'arquitectura, és el que ha transitat en el dia a dia del patrimoni vital de la nostra espècie construint un determinat context, en el qual, el clima, la topografia i la vegetació hi juguen un paper cabdal, però també les diferents relacions entre les dimensions social, política, econòmica, i sobretot ecològica.

De totes maneres, a la societat actual i en paral·lel, el consum massiu i accelerat d'imatges, ha propiciat una interpretació errònia del paper del context.

Servint-se del lloc com a simple marc d'exposició, la nostra espècie ha construït una visió egoïsta de la realitat física, en la que l'atractiu capciós del present relega la coherència del passat a un segon pla.

La falsedat ha arribat a contaminar i confondre a una societat en la que, abstrerts i desconnectats de la realitat, se'ns proposa una altre idea de context, introduint la metàfora com a lloc, i no el lloc com a element estructural de la seva concepció.

D'aquesta manera, la desfragmentació només aconsegueix desorientar i desubicar l'observador, fins al punt que no reconeix la seva identitat, el lloc ni el moment en què es troba.

En definitiva i en un món global on devorar imatges es mostra com un valor absolut, masses vegades la vida es transforma en una suma de sensacions i construccions virtuals, enlloc d'una experiència quotidiana i plena de la que en participem amb tots els sentits.

Fixem-nos com moltes vegades i també en la societat actual, la planificació i realització d'un viatge, ve referenciada per la suma d'imatges que de forma virtual es coneixen per primera vegada a través d'una pantalla. I fixem-nos també, en com habitualment, aquestes imatges fan referència a edificis monumentals, aquells que anomenem patrimoni arquitectònic.

És aleshores i durant l'experiència del viatge, que de forma més o menys conscient ens adonem que és l'arquitectura tradicional com a mapa de recursos locals, la que dona gruix a la ciutat, i alhora, context i significat a l'arquitectura patrimonial i catalogada.

Arquitectura local, que està fonamentada per la lògica interacció amb el medi i per la utilització de pocs materials però de llarg recorregut. D'aquesta manera, les obertures de les façanes, responen habitualment i de forma coherent a la orientació solar i a l'ús de l'espai interior, amb petites finestres a la façana nord que permeten la ventilació sense pèrdua de temperatura interior, mentre que en el ventall de façana que va de sud-est a sud-oest, s'ofereix una major permeabilitat amb un percentatge més elevat d'obertures.

Però també, una arquitectura que de forma tradicional, utilitza pocs materials però de llarg recorregut. Per posar-ne un exemple, materials com la ceràmica, que en qualsevol dels seus estats, sigui manual, extrusionada o esmaltada, és pensada per complir unes funcions directament associades a les seves característiques. En aquest sentit, apreciem la seva porositat per aïllar tèrmicament o per regular el grau d'humitat en estacions càlides, però també la podem trobar perforada per deixar passar la llum o l'aire matisant-ne en diferents graus la intensitat, esmaltada per revestir i impermeabilitzar l'exterior, acolorida

Arquitectura local com a mapa de recursos locals

per tenir les atmosferes dels espais i molt habitualment reciclada i reaprofitada per a altres usos com a excedent.

Una arquitectura tradicional, que com a mapa de recursos locals, en fa de la bona gestió de l'excedent material la possibilitat, i que se'ns mostra com una infraestructura del passat que, un cop compresa la seva essència i convenientment interpretada, mostra condicions suficients per a funcionar com a suport de múltiples i variades necessitats futures.

Arquitectura tradicional com a patrimoni a recuperar en els nostres hàbits quotidians i que no podem deixar perdre.

